

Svoboda z rznych stran

To, co m napadne jako první při slově *svoboda*, je slovo *volba*. O svobodnm státu mluvíme tehdy, pokud se jeho oban mohou sami za sebe svobodn rozhodovat. Mohou například svobodn volit a tm ovlivňovat budoucnost svojí zem. Mají právo na vzdělání podle vlastního vberu. Mohou vyznvat jakoukoliv vru, aniž by se k nim kvůli tomu někdo choval odlišn. Mají právo na sebevyjádření, ať uř jde o to, jak vypadj nebo o čem veřejn mluv. Tyto všechny a spousta dalších práv nm zajituje Listina základních práv a svobod. Kařd stát má zákony přizpsoben vlastnímu fungování, všechny ale mají za úkol to sam: zajistit, aby se jeho oban cítili být svobodnými.

V této eseji se budu ale zabývat tím, jestli nm zákony sta k tomu, abychom se cítili svobodn. Zajímá m, co všechno naši svobodu ovlivňuje a jestli jsou to pouze vnější faktory.

Vnímáme svobodu všichni stejn?

Základním kamenem našeho svobodného řivota, na kterm můžeme dl stavět, je fakt, že na něj vůbec máme právo. Kdybychom ho neměli zákonem zaruen, nejspíš bychom řili v neustlm strachu a snařili se přezt místo toho, abychom se dl vyvíjeli a využili svůj potenciál. Prve proto, že je pro nás právo na řivot to nejdleřitej, je jeho odnětí ten nejzvařnj zločin. Funguje to tak ale ve všech kulturách?

V Kornu, konkrtn v sre 2. al-Bakara verši 191., se dočteme, že muslimové mají právo zabíjet bezverce, jelikoř odvdn od víry je vti prohřešek neř zabit. Toto je přesn znění: *Zabjete je vsude, kde je dostihnete, a vyřešte je z mst, odkud oni vás vyhnali, vdyt svdn od víry je hori neř zabit. Avšak nebojute s nimi poblíže Meřity posvtn, dokud oni s vámi zde nezačnou bojovat. Jestliže však vás tam napadnou, zabte je – takov je odměna nevěřících!*

Samozřejmě by bylo velmi krtkozrak tvrdt, že všichni muslimové toto jednání uznvj, nebo jsou dokonce ochotn ho praktikovat. Mm cílem je pouze poukázat na to, že teoreticky Korán tento in ospravedlňuje.

Kdyby se tedy někdo tímto veršem rozhodl řídit a opravdu usmrtil jiného člověka, protože nevyznával jeho víru, náš systém by ho automaticky – a nutno dodat oprávněně – odsoudil.

Vzal přeci jedné lidské bytosti to nejcennější, co měla. Jenže právo na svobodné vyznání je taky jedním se základních práv a jak budeme tomu, kdo tento čin spáchal vysvětlovat, že u nás je lidský život na prvním místě, dokonce i před vírou. Naštěstí se v takových případech jedná čistě podle zákonů a není tedy možné, aby byl takový zločin omluven, nicméně vnitřní přesvědčení, že to bylo správné, už v pachateli možná zůstane.

Na tomto mnou smyšleném příkladu jsem chtěla poukázat na fakt, že každá základní svoboda má jasnou definici, která ale v různých systémech může být buď vnímána jinak, a nebo může mít jinou hodnotu. To, co je pro nás nejvyšší možný zločin, může být v jiných kulturách vnímáno pouze jako prostředek k dosažení určitého cíle, který cestu k němu posvětí. Svoboda je tedy něco, co každý systém vnímá jinak a když se tato různá vnímání střetnou, je potřeba zdravého rozumu a respektu, aby nedošlo k tragédii.

Cítíš se tu svobodně? Ne? Já ano

5. prosince roku 1955 započal bojkot autobusové veřejné dopravy v Montgomery jako reakce na zatčení Rosy Parksové, Afroameričanky, která odmítla ve veřejné dopravě uvolnit místo bělochovi. V té době byla ve státě Alabama rasová segregace zákonem podporována. Tyto protesty skončily až o rok později, když byla podpora tohoto druhu útlaku ze zákona vyňata. K úplnému zrovnoprávnění došlo až o deset let později po mnoha protestech a demonstracích, v jejichž čele stál Martin Luther King. Konkrétně zákon zakazoval diskriminaci na základě rasy, pohlaví nebo náboženství a zaručoval všem stejné volební právo. Od roku 1964 tedy můžeme všechny občany USA nazývat svobodnými podle zákona. Mohli se ale opravdu všichni cítit svobodně?

Jsou doložené případy, kdy byl příslušník afroamerické rasy za stejný přestupek potrestán mnohonásobně tvrdším způsobem než běloch, ačkoliv to nebylo povoleno. Umím si představit, že i když si byli oficiálně všichni rovni, museli se obyvatelé černé barvy pleti cítit stísněně. Pokaždé, když vyšli na ulici, hrozilo jim, že jim někdo ublíží, nebo minimálně dá najevo, kde je podle něj jejich místo. Nemohli se svobodně rozhodnout, do které kavárny půjdou, protože někteří majitelé jim stále zakazovali přístup. Neměli se na koho obrátit s prosbou o pomoc, protože sami policisté se tehdy zákony příliš neřídili. Pozdější incidenty završené atentátem na Martina Luthera Kinga v roce 1968 dokazují, že jejich svoboda byla stále omezena. Ne zákonem, ale obyčejnými lidmi.

Jak pravil John Stuart Mill, anglický filozof: „*Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého*“ a toto období to podle mě naprosto vystihuje. Pro to, abychom se cítili svobodně je

samozřejmě nesmírně důležité, jestli nás tak uznává stát, ale také záleží na tom, jestli lidé kolem nás naši svobodu respektují. Pokud tomu tak není, ocitáme se v situaci, kdy se necítíme být rovni těm druhým, i když žijeme ve stejném systému a svobodu nám zaručuje zákon.

Můj vliv na mou svobodu

Všichni máme právo vyjadřovat svoje názory, ať jsou jakékoliv. Také máme právo na sebevyjádření i jiným způsobem než jenom slovy. Například tím, jak se oblékáme, jak se líčíme či jaký sestřih nosíme. Teď si představte průměrnou třídu. Může být na základní nebo na střední škole podle toho, co je vám bližší. Řekli byste, že všichni žáci této třídy využívají tyto svá práva na maximum? A pokud ne, kdo jim v tom brání?

Myslím si, že téměř všem záleží na tom, co si o nich jejich okolí myslí. Někomu více, někomu méně, ale každého to v určité fázi života nějakým způsobem ovlivňuje. Když se podíváme na jednotlivé věkové kategorie, nejspíše vás stejně jako mě napadne, že nejvíce se to dotýká dospívajících. Proč? Protože ještě nejsou pevně ukotvení ve společnosti a to, jestli do svého okolí zapadnou či nikoliv, je jejich výchozí pozice pro další vývoj. Teprve tehdy, když člověk zná svoje místo ve společnosti a cítí se v něm jistě, může začít zjišťovat, v čem je dobrý, co by chtěl v životě dělat a jaké jsou jeho priority.

Všichni si umíme představit situaci, kdy učitel ve třídě položí otázku, ale žádná ruka se nezvedne. Může se samozřejmě stát, že nikdo odpověď nezná, ale z vlastní zkušenosti vím, že se často nikdo nepřihlásí, i když by nejspíš odpověděl správně. Ptáte se, proč se nepřihlásil, když mohl dostat dobrou známku a stoupnout v očích učitele? Třeba by odpověděl špatně. Řekl by úplnou hloupost a spolužáci by se mu pak vysmáli. Nebo by odpověděl dobře a stal by se z něj takzvaně třídní šprt. Žádná z těchto nálepek není zrovna žádoucí, takže ruka pravděpodobně zůstane dole a žák se připraví o možnost sám sobě dokázat, že je v něčem dobrý jenom proto, aby nevyčníval z davu.

V pubertě se spousta z nás cítí být pozorována. Tento stav podle mě dokonale vystihuje obraz *Puberta* od Edvarda Muncha. Máme pocit, že cokoliv řekneme nebo uděláme nás ovlivní na spoustu let dopředu, a tak radši neřekneme a neuděláme nic. Časem možná dospějeme k tomu, že jsme se klidně přihlásit mohli, protože zas tak velký vliv by to na náš život nemělo, ale v tomto životním období je pro nás místo v kolektivu opravdu důležité. Takže i když máme pořád jasně dané právo na sebevyjádření, v tu chvíli pečlivě zvažujeme, jak se projevíme a jestli nám to stojí za případný sociální diskomfort. Svou svobodu jsme si tedy omezili sami.

Závěr

Až během psaní této eseje jsem si uvědomila, že když se bavíme o svobodě, nezáleží pouze na tom, kolik definic toho slova známe. Je důležité vnímat, jestli se s nimi ztotožňujeme a jestli nám stačí k tomu, abychom se opravdu cítili svobodní. Měli bychom na ni pohlížet s vděčností, ale také s kritikou, abychom byli schopni rozeznat, kdy je potřeba ji přetvořit tak, aby v dané době zahrnovala úplně všechny.

Svoboda je nepochybně také o tom, jestli si dovolíme využít všechny možnosti, které jsou nám nabízeny. Často se stává, že omezíme sami sebe z důvodů, které ačkoliv pro nás v tu chvíli představovaly celý svět, zpětně jsou až neuvěřitelně malicherné. Věřím, že míru svobody si zčásti určuje každý sám a že je to dlouhá, někdy i celoživotní cesta, než si uvědomíme, čemu chceme dát přednost. Životu, ve kterém se pořádně neprojevíme, ale zato třeba dobře zapadneme do společnosti, nebo životu, ve kterém nám bude déle trvat najít ty správné lidi, ale zato se vždycky vyjádříme upřímně ke všemu, k čemu budeme mít co říct?

Je potřeba si uvědomit, že svobodu každý vnímáme odlišně. Tam, kde se jeden cítí být volný jako pták, se druhý může cítit jako v pasti. To, co je někdo ochoten přehlédnout, protože jinak mu systém, ve kterém žije naprosto vyhovuje, může být pro někoho třesnička na obrovském klátícím se dortu všech omezení, která vnímá jako útok na svoji osobní svobodu. Myslím si, že je velmi důležité, abychom si vzájemně naslouchali a snažili se bojovat i v bitvách, které se nás třeba přímo netýkají. Jenom tehdy, kdy se každý jeden z nás bude cítit svobodně, můžeme mluvit o svobodné společnosti.

Zdroje:

https://dejepisplus.npi.cz/wp-content/uploads/2023/03/blok-5_lekce-22_afroamericane-v-usa-ve-20-stoleti_pl_final2022.pdf

https://cs.wikipedia.org/wiki/Afroamerick%C3%A9_hnut%C3%AD_za_ob%C4%8Dansk%C3%A1_pr%C3%A1va

<https://www.koranoislamu.cz/sura/2/page/10/?vers=191#vers-191>

<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King